

Bevisupptagning - Polen

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

- 1 Bevisbörda
  - 1.1 Hur ser bevisbördereglererna ut?
  - 1.2 Finns det undantag från bevisbördereglererna? Om ja, i vilka fall? Är det i sådana fall möjligt att komma med motbevisning?
  - 1.3 Hur övertygande måste bevisningen vara för att läggas till grund för en dom?
- 2 Bevisupptagning
  - 2.1 Måste en part begära att bevisning tas upp eller kan domstolen ibland ta initiativ till bevisupptagning?
  - 2.2 Vad händer om en parts begäran om bevisupptagning godkänns?
  - 2.3 I vilka fall får domstolen avslå en parts begäran om bevisupptagning?
  - 2.4 Vilka olika bevismedel finns det?
  - 2.5 Hur går vittnesförhör till? Skiljer de sig från förhör med sakkunniga? Vilka regler gäller för skriftlig bevisning och sakkunnigutlåtanden?
  - 2.6 Har vissa bevismedel större bevisvärde än andra?
  - 2.7 Är det obligatoriskt att använda ett visst bevismedel för att styrka en omständighet?
  - 2.8 Är vittnen enligt lag skyldiga att avge vittnesmål?
  - 2.9 I vilka fall kan de vägra att vittna?
  - 2.10 Kan en person som vägrar att vittna straffas eller tvingas att avge vittnesmål?
  - 2.11 Finns det personer som inte får höras som vittnen?
  - 2.12 Vad är domstolens och parternas respektive roller vid vittnesförhör? När får ett vittne höras med tekniska hjälpmedel, till exempel videokonferens eller andra medier?
- 3 Bevisvärdering
  - 3.1 Om en part har skaffat fram bevisning på ett otillåtet sätt, hindrar det domstolen från att lägga den till grund för domen?
  - 3.2 Kan en parts utsaga användas som bevisning?

1 Bevisbörda

1.1 Hur ser bevisbördereglererna ut?

Frågor om bevisning och bevisupptagning omfattas av civillagen (*kodeks cywilny*, artikel 6) och civilprocesslagen (*kodeks postępowania cywilnego*, artiklarna 227–315).

Enligt artikel 6 i civillagen ligger bevisbördan för en omständighet på den person som gör anspråk på rättsliga följder med anledning av denna omständighet. För vissa omständigheter har käranden bevisbördan, för andra omständigheter är det svaranden.

1.2 Finns det undantag från bevisbördereglererna? Om ja, i vilka fall? Är det i sådana fall möjligt att komma med motbevisning?

Undantag från regeln att bevisbördan för en omständighet är placerad på den person som gör anspråk på rättsliga följder med anledning av denna omständighet måste följa direkt av en lagstiftningsakt.

I vissa särskilda fall är det möjligt flytta över bevisbördan på motparten, dvs. kasta om bevisbördan. Det kan ske om exempelvis bevisningen förstörs eller bevisupptagningen förhindras. I rättspraxis är det vedertagna synsättet att en part ska bevisa att vissa omständigheter inte förelåg, om denna part agerar på ett sätt som hindrar eller gör det mycket svårt för den andra parten, som har bevisbördan, att bevisa dessa omständigheter.

Bevisbördefrågan är nära kopplad till institutet legal presumtion. Enligt artikel 234 i civilprocesslagen är en legal presumtion bindande för rätten. I regel är det acceptabelt att vederlägga en legal presumtion.

Legala presumtioner som ändrar bevisningsreglerna rör t.ex. god eller ond tro (artikel 7 i civilprocesslagen), antagandet om levande födsel (artikel 9 i civilprocesslagen), olaglighet (artikel 24.1 i civilprocesslagen), att samägares andelar är likställda (artikel 197 i civilprocesslagen), gäldenärens vetskap om att dennes agerande är till skada för borgenärerna (artiklarna 527.3 och 529 i civilprocesslagen) eller att partners andelar i ett civilrättsligt partnerskap har lika värde (artikel 826.2 i civilprocesslagen).

1.3 Hur övertygande måste bevisningen vara för att läggas till grund för en dom?

I enlighet med principen om fri bevisprövning (artikel 233 i civilprocesslagen) bedömer rätten bevisningens tillförlitlighet och styrka baserat på en samlad prövning av den inhämtade bevisningen.

Rätten får endast basera en fällande dom på bevisning som har tagits upp på rätt sätt, i enlighet med kraven om beviskällor och med principen om direkt återopande av bevisning.

Rättens fria bevisprövning omfattar även sakkunnigutlåtanden.

I artikel 243 i civilprocesslagen föreskrivs dessutom institutet rimlighetsbevis. Rimlighetsbevis är ett alternativ till bevisning i egentlig mening och ger inte någon visshet utan skänker endast rimlighet åt en utsaga om ett sakförhållande. Formell bevisupptagning är regeln, medan bevis på rimlighet är ett undantag till förmån för den part som återopar en viss omständighet. Rimlighetsbevis är tillräckliga i frågor av underordnad betydelse och i fall som uttryckligen anges i en lagstiftningsakt.

2 Bevisupptagning

Alla utsagor av både käranden och svaranden ska bygga på bevisning.

2.1 Måste en part begära att bevisning tas upp eller kan domstolen ibland ta initiativ till bevisupptagning?

Rätten får godta bevisning som inte har återopats av en part, men denna bevisning får endast avse den partens utsagor om väsentliga och omtvistade omständigheter då den bevisning som har inhämtats under målet enligt rätten inte räcker till för att avgöra det (artikel 232 i civilprocesslagen).

2.2 Vad händer om en parts begäran om bevisupptagning godkänns?

I princip godtar rätten bevisning på parternas begäran, eftersom det är deras skyldighet att lägga fram den bevisning som krävs för att avgöra målet. Rätten prövar dock om det är lämpligt eller nödvändigt att godkänna bevisning som har återopats av parterna (artikel 236 i civilprocesslagen).

Rätten bör utfärda ett bevisbeslut när den tar upp bevisning och när den godkänner bevisning ex officio.

När rätten beslutar om den ska godta bevisning från en part i förfarandet bör den undersöka

- om en viss omständighet är relevant i målet (artikel 227 i civilprocesslagen),
- om omständigheten måste styrkas (det kan exempelvis vara något som är allmänt bekant – artikel 228.1 i civilprocesslagen, eller som erkänns av parterna – artikel 229 i lagen),
- om bevisningen inte är utesluten i just detta fall (t.ex. artiklarna 246 och 247 i civilprocesslagen),
- om den omständighet som ska styrkas av bevisningen inte har klargjorts tillräckligt redan eller om bevisningen inte har återopats bara för att dra ut på förfarandet (artikel 217.2 i civilprocesslagen).

2.3 I vilka fall får domstolen avslå en parts begäran om bevisupptagning?

Rätten avslår en parts begäran om bevisupptagning om den rör omständigheter som inte är relevanta i målet (artikel 227 i civilprocesslagen), omständigheter som är allmänt bekanta, omständigheter som erkänns av motparten under förfarandet, om

detta inte ger upphov till tvivel, samt omständigheter som är kända för rätten ex officio, men rätten bör därefter uppmärksamma parterna på sådana omständigheter under förhandlingen (artiklarna 228 och 229 i civilprocesslagen).

Rätten får anse att omständigheter som är relevanta för avgörandet av målet är bevisade om denna slutsats kan dras av andra bevisade omständigheter (faktisk presumtion, artikel 231 i civilprocesslagen).

2.4 Vilka olika bevismedel finns det?

- handlingar (artiklarna 244–257 i civilprocesslagen)

Handlingar är skriftliga vittnesbörd. De kan vara officiella eller privata. När det gäller officiella handlingar som har utarbetats i lämplig form av behöriga offentliga myndigheter förutsätts det att deras officiellt bestyrka innehåll är riktigt och att de verkligen har utfärdats av den utfärdande myndigheten.

- vittnesmål (artiklarna 258–277 i civilprocesslagen)

Ingen kan vägra att vittna, med undantag av parterns makar, deras släktingar i uppstigande och nedstigande led, syskon och släktingar genom äktenskap i samma linje och släktled samt deras adoptivföräldrar eller adoptivbarn. Rätten att vägra vittna kvarstår efter att ett äktenskap eller ett adoptionsförhållande har avslutats.

- sakkunnigutlåtande (artiklarna 278–291 i civilprocesslagen)

Ett sakkunnigutlåtande är ett yttrande om sakförhållanden, tillstånd och händelser vars prövning och klargörande kräver särskild specialkunskap, som gör att rätten kan bedöma omständigheterna ordentligt och avgöra målet.

- syn (artiklarna 292–298 i civilprocesslagen)

Syn består i att rätten direkt iakttar fastigheter eller personers tillstånd, en plats eller ett föremål.

- förhör av parterna (artiklarna 299–304 i civilprocesslagen)

Om det efter att bevisningen har uttömts, eller på grund av att den saknas, fortfarande finns outredda omständigheter som är relevanta i målet beslutar rätten om att parterna ska höras för att klargöra dessa omständigheter.

När en juridisk person är part hör rätten personer som ingår i ett organ som har rätt att företräda den parten.

Dessutom får rätten godta bevisning i form av resultat från blodgrupptest, videoinspelningar, tv-inspelningar, fotokopior, fotografier, planer, ritningar, ljudskivor eller ljudband och andra enheter för inspelning och lagring av bilder eller ljud.

2.5 Hur går vittnesförhör till? Skiljer de sig från förhör med sakkunniga? Vilka regler gäller för skriftlig bevisning och sakkunnigutlåtanden?

I enlighet med artikel 266 i civilprocesslagen informeras vittnet före förhöret om sin rätt att vägra vittna och om det straffrättsliga ansvaret för falskt vittnesbörd. Det vittne som ska vittna avlägger ed inför rätten.

I enlighet med artikel 271.1 i civilprocesslagen avges vittnesmålet muntligen. Vittnesberättelsen läses upp för vittnet och kompletteras vid behov på grundval av vittnets synpunkter.

I regel kan vittnen som inte hörts än inte närvara vid förhör av andra vittnen (artikel 264 i civilprocesslagen), medan vittnen som avger motstridiga vittnesmål kan konfronteras med varandra (artikel 272 i civilprocesslagen).

Rätten får kalla en eller flera sakkunniga för att lämna utlåtanden, och upplyser dem om huruvida utlåtandena ska läggas fram muntligen eller skriftligen (artikel 278 i civilprocesslagen). Den sakkunnige får vägra att vittna av samma skäl som vittnen (artiklarna 280 och 261 i civilprocesslagen). Även den sakkunnige avlägger ed, såvida inte parterna befriar honom från denna plikt. Varje utlåtande ska omfatta en motivering (artikel 285 i civilprocesslagen). Sakkunniga får kräva ersättning för sitt arbete (artikel 288 i civilprocesslagen).

2.6 Har vissa bevismedel större bevisvärde än andra?

Det finns ingen anledning att godta någon formell hierarki för bevismedel när det gäller deras tillförlitlighet och styrka oavsett omständigheterna i ett visst mål. I regel bedömer rätten bevisningen efter eget godtycke (artikel 233 i civilprocesslagen). Bedömningen bör ta hänsyn till den princip som fastställs i artiklarna 246 och 247 i civilprocesslagen, enligt vilken skriftliga bevis är bättre än utsagor från vittnen eller parter.

2.7 Är det obligatoriskt att använda ett visst bevismedel för att styrka en omständighet?

Vissa processer kräver en viss form, och kravet på en sådan särskild form kan bygga på en lagstiftningsakt eller en överenskommelse mellan parterna. Om kraven i en lagstiftningsakt eller en överenskommelse inte uppfylls vid användning av skriftliga bevis i enlighet med artikel 74.1 i civillagen (*ad probationem*) bär den person som inte utförde en handling i rätt form de negativa processrättsliga följderna av detta, eftersom hans förmåga att ta upp bevisning är begränsad.

2.8 Är vittnen enligt lag skyldiga att avge vittnesmål?

I regel får ingen vägra att vittna. Det är nämligen en lagstadgad plikt att avge vittnesmål. Denna plikt omfattar tre krav:

- Inställa sig i rätten vid en viss tidpunkt.
- Vittna.
- Avlägga ed.

2.9 I vilka fall kan de vägra att vittna?

I lagen föreskrivs dock vissa undantag från regeln att ingen kan vägra att vittna i artikel 261 i civilprocesslagen, enligt vilken parternas makar, deras släktingar i uppstigande och nedstigande led, syskon och släktingar genom äktenskap i samma linje och släktled samt deras adoptivföräldrar eller adoptivbarn får vägra att vittna. Rätten att vägra vittna kvarstår också efter att ett äktenskap eller ett adoptionsförhållande har avslutats.

Med undantag för mål om äktenskapsskillnad får man inte vägra att vittna i mål om familjestatus.

Rätten bör före vittnesförhöret upplysa vittnet om dennes rätt att vägra vittna och att vägra svara på frågor. Skälen till vägran att vittna (som inges skriftligen eller muntligen, med hänvisning till lagstadgade skäl) kontrolleras av rätten.

En vägran att vittna får återkallas. Efter att ha vittnat kan dock inte vittnet utnyttja rätten att vägra, såvida vittnet inte hade upplysts tidigare om att han hade denna rättighet.

Vittnet får också vägra att svara på frågor om vittnesmålet kan medföra straffrättsligt ansvar, vanära eller allvarlig och direkt ekonomisk skada för vittnet eller dennes släktingar (makar, släktingar i uppstigande och nedstigande led, syskon, släktingar genom äktenskap i samma linje och släktled samt adoptivföräldrar eller adoptivbarn), eller om det skulle innebära röjande av en viktig affärshemlighet.

Enligt den gängse uppfattningen omfattar inte termen "släktingar" personer som faktiskt bor tillsammans som ett par (samboförhållanden).

En präst får vägra att vittna om omständigheter som har anförtrotts honom vid bikt.

Enligt domstolens beslut ska alla vid en bestämd tid och plats lämna in alla handlingar de har som ger information om en relevant omständighet i målet, såvida inte handlingen innehåller konfidentiell information. Endast personer som med avseende på de omständigheter som tas upp i handlingen kan vägra att vittna, eller som förvarar handlingen för en tredje part som av samma skäl kan vägra lämna in handlingen, kan befrias från ovanstående skyldighet. Även i sådana fall är dock en vägran att lämna in handlingen oacceptabel om innehavaren eller den tredje parten måste göra detta med avseende på åtminstone en av parterna eller om handlingen utfärdas till förmån för den part som begär bevisupptagningen. Dessutom kan en part inte vägra att lämna in en handling om den skada som parten skulle utsätta sig för genom att lämna in handlingen består i att parten förlorar målet (artikel 248 i civilprocesslagen).

2.10 Kan en person som vägrar att vittna straffas eller tvingas att avge vittnesmål?

I fall av en oberättigad vägran att vittna eller avlägga ed dömer rätten vittnet till böter efter att ha hört alla närvarande parter om vägrans giltighet (artikel 274 i civilprocesslagen).

Oberoende av ovanstående vite får rätten låta häkta vittnet i upp till en vecka. Domstolen släpper vittnet om vederbörande vittnar eller avlägger eden, eller om målet avgörs av den domstol där vittnesmålet tilläts (artikel 276 i civilprocesslagen).

2.11 Finns det personer som inte får höras som vittnen?

Rätten bör ex officio hindra en person från att vittna om personen saknar uppfattningsförmåga eller inte kan delge det uppfattade. Om orsakerna till denna oförmåga upphör kan förbudet att vittna hävas. Psykiatrisk behandling eller oförmåga i sig gör inte automatiskt ett vittnesmål otillförlitligt (artikel 259 i civilprocesslagen).

I lagen anges inte någon åldersgräns för när ett barn anses kunna uppfatta och delge det uppfattade. Huruvida ett barn kan höras beror därmed på barnets individuella egenskaper och utvecklingsgrad. I äktenskapsmål föreskrivs begränsningar i lagen när det

gäller att som vittnen höra minderåriga under 13 år och parternas släktingar i nedstigande led under 17 år (artikel 430 i civilprocesslagen).

Artikel 259 i civilprocesslagen ger upphov till den allmänna regeln att ingen kan höras i samma mål den ena gången som vittne och den andra som part. En parts lagstaddade företrädare får därmed höras vid förhör av parterna. En parts ombud får i sin tur höras som vittne, men måste då avsäga sig sin fullmakt.

En mellankommande part kan inte vara vittne (artikel 81 i civilprocesslagen).

Militär personal och statstjänstemän som inte har befriats från plikten att hemlighålla information som stämplat som sekretessbelagd eller konfidentiell, om deras vittnesmål skulle innebära ett intrång i denna sekretess, måste inte vittna så länge de inte befrias från sin tystnadsplikt.

En medlare kan inte vara vittne när det gäller omständigheter som medlaren fick kännedom om under medlingen, såvida inte parterna befriar honom från tystnadsplikten för medlare (artikel 259¹ i civilprocesslagen).

2.12 Vad är domstolens och parternas respektive roller vid vittnesförhör? När får ett vittne höras med tekniska hjälpmedel, till exempel videokonferens eller andra medier?

Ett vittne hörs av rätten. I vissa fall får rätten anförtro förhöret åt en utsedd domare (artikel 235 i civilprocesslagen). Om bevisningens karaktär inte utgör något hinder får rätten besluta att genomföra förhöret med tekniska hjälpmedel som gör det möjligt att delta på distans.

Parterna har rätt att närvara när vittnena hörs och ställa frågor till dem.

Vittnena får höras med hjälp av videokonferens och telekonferens (artikel 10.4 i rådets förordning (EG) nr 1206/2001 om samarbete mellan medlemsstaternas domstolar i fråga om bevisupptagning i mål och ärenden av civil eller kommersiell natur).

3 Bevisvärdering

I regel får allt som tjänar till att fastställa de sakförhållanden som är relevanta i målet användas som bevisning. I civilprocesslagen föreskrivs inte något allmänt förbud mot att bevisning som har skaffats fram på ett otillåtet sätt används i tvistemål. En analys av bestämmelserna i konstitutionen, av de olika bestämmelserna i civilprocesslagen, lagen om skydd av sekretessbelagda uppgifter och i internationella fördrag som Polen har ratificerat ger dock underlag åt teorin att det är oacceptabelt att bevisning som har skaffats fram på ett otillåtet sätt används i tvistemål.

3.1 Om en part har skaffat fram bevisning på ett otillåtet sätt, hindrar det domstolen från att lägga den till grund för domen?

I tvistemål får man inte använda bevisning som har skaffats fram på ett sätt som ledde till att en persons rätt till tankefrihet, yttrandefrihet, privatliv och personlig frihet har kränkts och att personen därmed har berövats dessa rättigheter. Bevisning som har skaffats fram genom bedrägeri eller genom ett löfte som skulle innebära en lagöverträdelse om det infrias, t.ex. att erbjuda ekonomisk vinning för telefonavlyssning, betraktas som otillåten.

I artikel 403.1.2 i civilprocesslagen fastställs det att en dom som har erhållits med hjälp av brott får ändras. Den begäran som föreskrivs i artikel 403.1.2 i civilprocesslagen är endast möjlig när fullgörandet bekräftas genom en slutlig fällande dom. Domen måste vara slutlig för att grunderna för ändring ska kvarstå. En kopia av domen bör bifogas begäran om ändring av en dom.

3.2 Kan en partsutsaga användas som bevisning?

Om det efter att bevisningen har uttömts, eller på grund av att den saknas, fortfarande finns outredda omständigheter som är relevanta i målet får rätten höra parterna (artikel 299 i civilprocesslagen).

De nationella versionerna av sidan sköts av respektive kontaktpunkt. Översättningarna har gjorts av EU-kommissionen. Det är möjligt att översättningarna ännu inte tar hänsyn till eventuella ändringar som de nationella myndigheterna har gjort. Varken det europeiska rättsliga nätverket eller kommissionen påtar sig något som helst ansvar för information eller uppgifter som ingår eller åberopas i detta dokument. För de upphovsrättsliga regler som gäller för den medlemsstat som ansvarar för denna sida hänvisas till det rättsliga meddelandet.

Senaste uppdatering: 26/11/2018